

Sanat ve Sinemada Kaos ve Simülasyon (ZUHUR)

Gediz Akdeniz

Düzensiz Sistemler Çalışma Grubu&Gümüşlük Akademisi

**www.gedizakdeniz.com
www.non-linearscience.org**

**Bodrum
Güzel Sanatlar Fakültesi,
24 Nisan 2019**

Serap Galileo ile sanatın çatışmasıyla başla.

Gediz Akdeniz

Düzensiz Sistemler Çalışma Grubu&Gümüşlük Akademisi

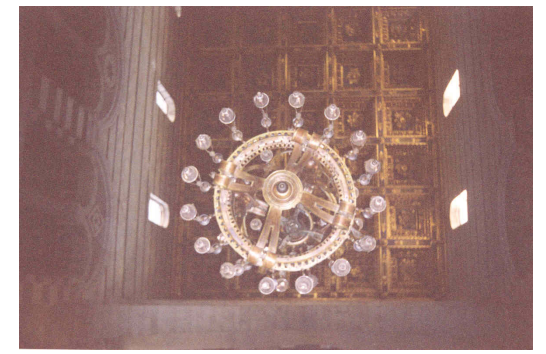
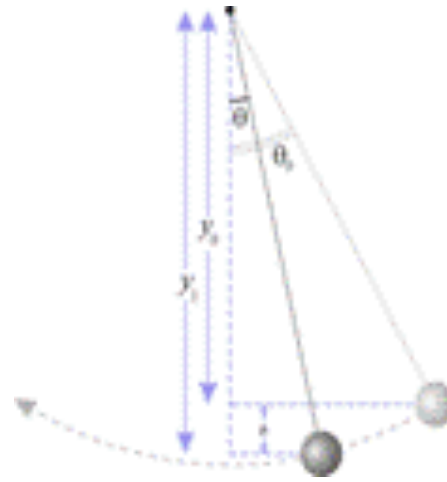
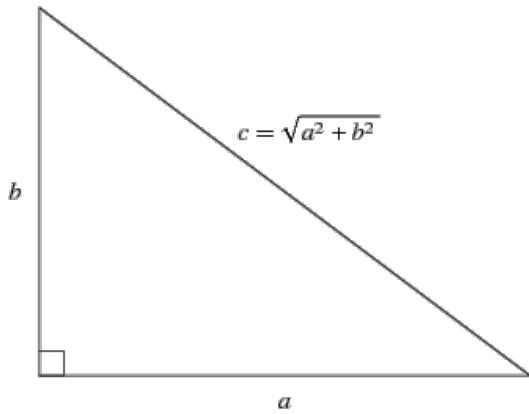
**www.gedizakdeniz.com
www.non-linearscience.org**

**Bodrum
Güzel Sanatlar Fakültesi,
24 Nisan 2019**

**Evrenin ortaya çıkması (Mitolojilerde)
ikili karşıt (dualite) ile anlatılır.**

**Kaos ve Kozmos,
Düzensizlik İçinde Düzeni Aramak**

**Başlangıç / Son,
Ay Üstü/Ay Altı
Yaşayan / Ölü,
Kadın (anne) / Erkek,
İyi / kötü...
Cesur/korkak
Akıllı/aptal**

Pisagor teoremi: (zorunlu!) $c^2=a^2+b^2$ MÖ 500 ve Galileo

Kartezyenci Dualite: Descartes (1600)

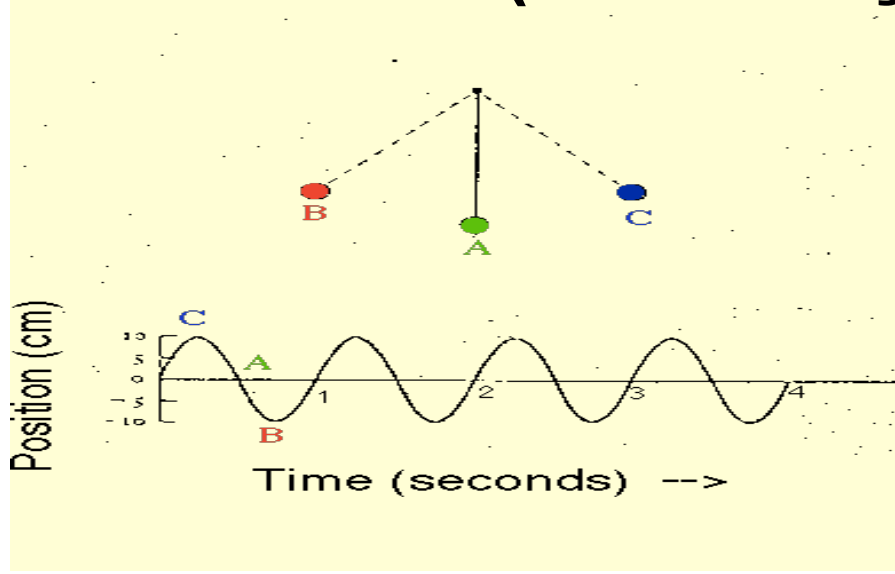
İndirgemecinin Formülü:

Newtoncu düşünce

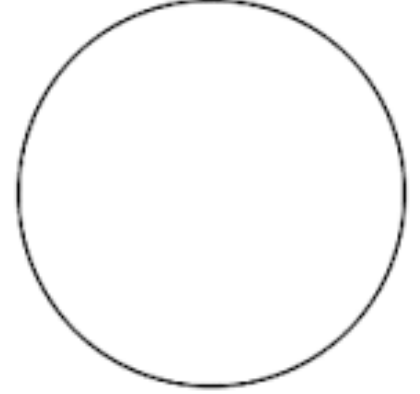
$$\frac{df}{dt} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{f(t + \Delta t) - f(t)}{\Delta t}$$

Dualite ilkesinden nedensellik ilkesine. Evrende bir düzen vardır ve nedenler-sonuçlar bu düzen içerisinde işler.

Galileo'dan Newton'a: İndirgemeci (Mekanikçi) Düşünce

$$F = -kx$$

Akılcılığın-rasyonalizmin çisimlendiği süreç, doğuşunu özetlersek: Her dinamik yapıda bu kararlı ve devamlı formatı kurmak onu anlamaktır. Düzensiz bir sistem varsa ilk önce onu düzensizleştiren unsurlar, oyunbozanlar akıllıca (akılcılık) yok sayılacak. Düzenli ve ideal bir yapıya indirgenecek. Normalleştirilecek. Hala denklemini lineer değilse yaklaşıklık (küçüklerin ihmali) teknikleriyle lineerleştirilecek. Ve elde edilen bilgi ile ilk durum hakkında konuşulacak.

Kuantum Fiziği:

Belirsizlik ilkesi (1927) ve Nedensellik

Belirsizlik ilkesi nedenselliğin aksine herhangi bir kurala göre değil de rastgele veya özgür olarak ilerleme durumudur.

Belirsizlik ilkesine göre, nedenselliğin aksine, bir sistemde bir sonraki durumun ne olacağı önceden tam olarak kestirilemez. Ancak hangi durumlardan birinin olacağı bilinebilir.

Einstein, “Tanrı zar atmaz,” diyerek Kopenhag yorumuna kaşı çıksa da, Kopenhag yorumuna göre zarın nasıl atıldığı önemli değildir. Önemli olan zarın kaç yüzünün olduğunu bilmektir. Zar yere düştüğünde sonuçta bunlardan bir gelecekti. Ve bunu bilmek o atomu anlamada yeterli oldu.

Werner Heisenberg, Physik und Philosophie, 1963. Çeviri: Yılmaz Öner (1976)
Türkiye'nin ilk kuantum felsefecisi olan Yılmaz Öner (1928-2003) için Bkz. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C4%B1lmaz_%C3%96ner)

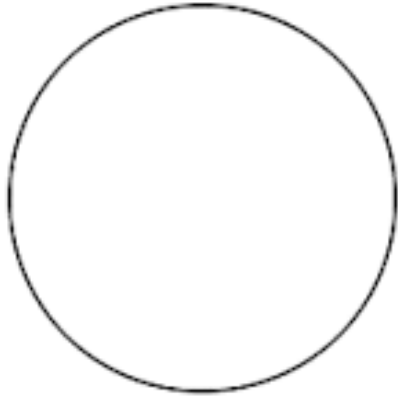
ANCAK:

**Kuantum / Klasik ikili Karşıtlığı nedir?
(içerden ve dışardan bakmak farkı)**

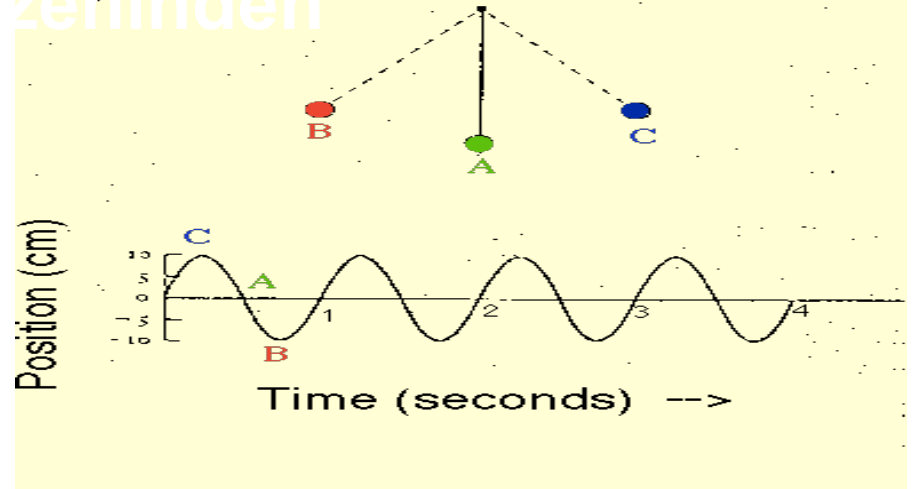
Gerçeklik: Bir gözlemci için atom içi kuantum gerçekliği atom dışında da geçerli miydi?

Fizikçi Gerard't Hooft Gulliver'in seyahatlerindeki (Jonhatan Swift'in 1720) Lilliputların ve devlerin dünyasındaki küçülme ve büyüme oranlarının yağmur damlasında ortaya çıkmayacağını vurgular. Yani cücelerin gözyaşı damlasıyla devlerin büyük gözyaşı damlası aynı yapıda olamaz.)

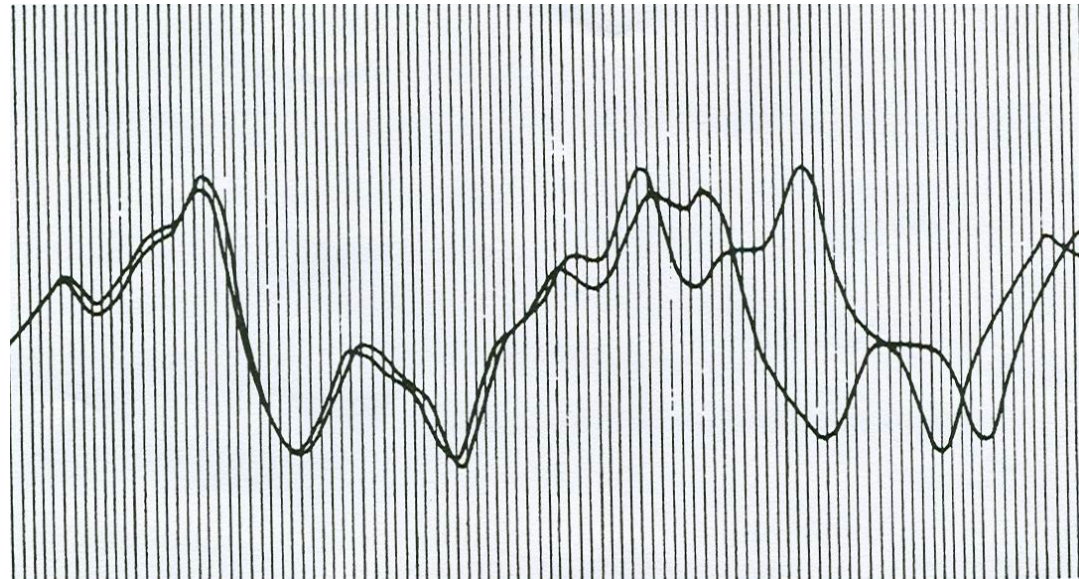
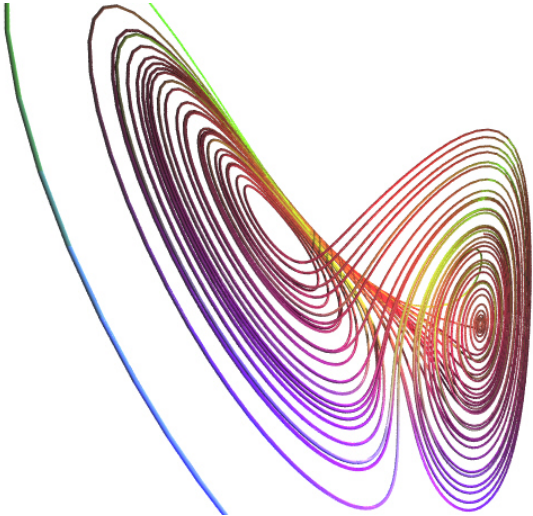
Gerard't Hooft; *Maddenin Son Yapı Taşları*, TÜBİTAK Yayınları (1996).

zeninden

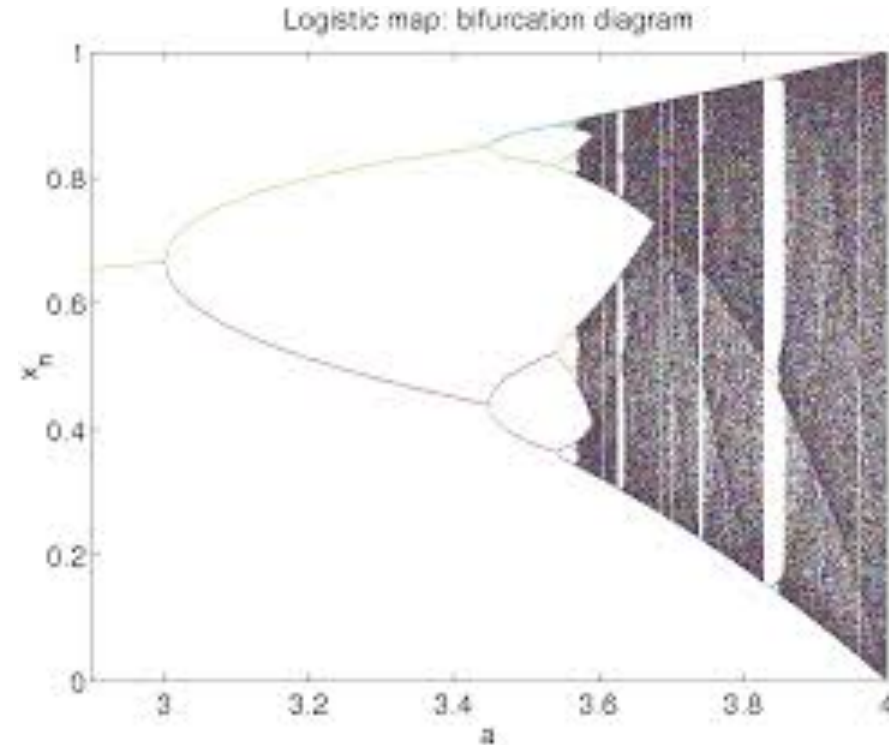
KAOS'A GARİP ÇEKİÇİ ve KELEBEK ETKİSİ: LORENZ, 1961

Newtoncu Düşüncenin (Mekaniğin Rönesans mı?) Sınırlı olduğu

$$X_{t+1} = kx_t(1 - x_t)$$

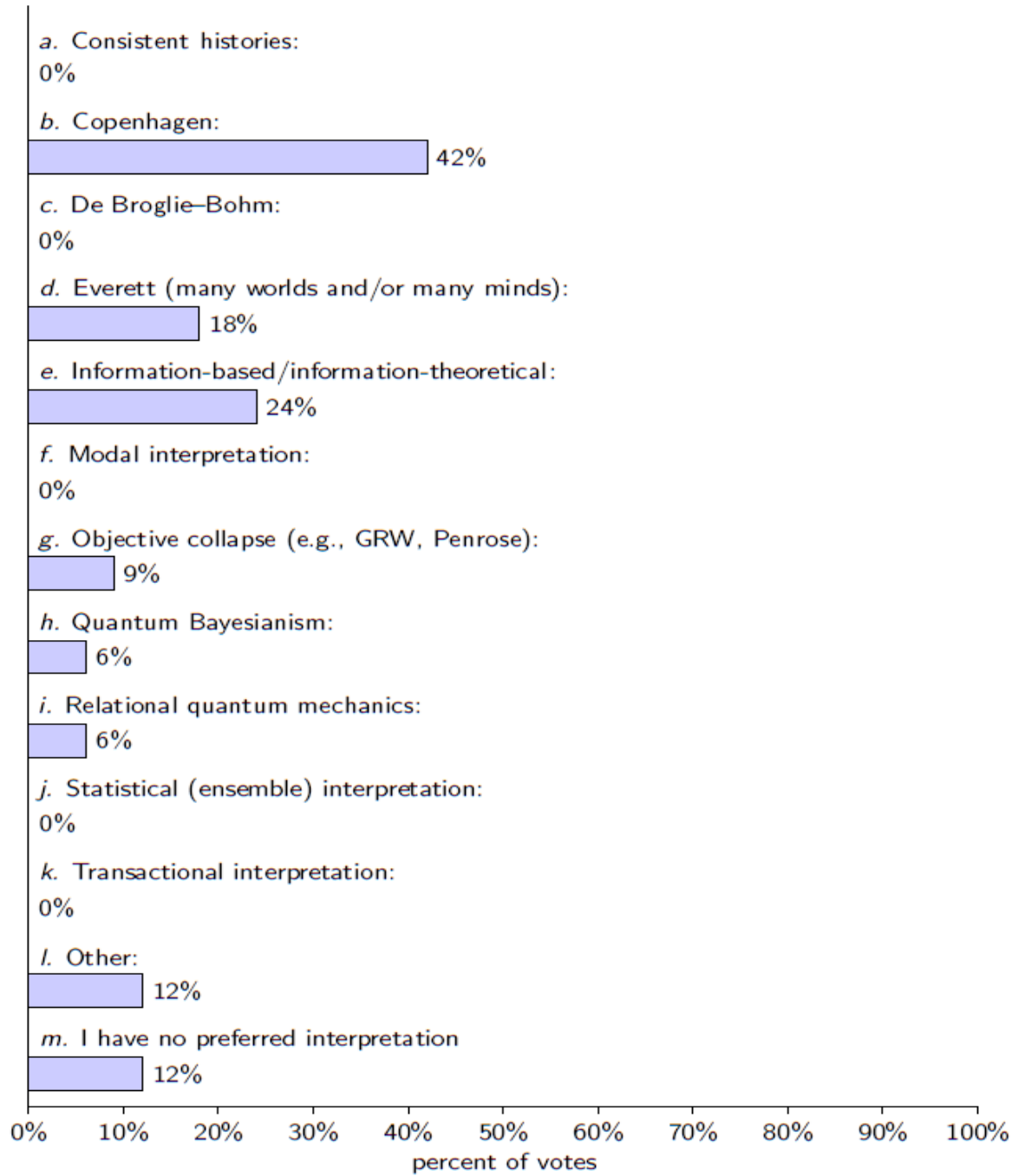
- Başlangıca olan Duyarlılık
- Yaklaşıklık problemleri
- Sürekliğin yerini süreksizlik alması.
- Lyapunov Üsteli

Yukarıdaki tartışmalar ve arkadan gelen kaos kuramı kuantum fizikçilerinin kafasını karıştırmış durumda. 1950li yıllardan bu yana Kuantum fiziğinin yeni yorumlara açıldığını görüyoruz. Son yıllarda da Kuantum fizikçileri de kendi aralarında yorumlarda ve teorinin tamamlanmış olduğu üzerine anlaşamamaya başladı.

(ÖZ) Kuantum fizikçilerinin 2011 yılında bir araya geldiklerinde aralarında 2011 yılında yaptıkları bir anket arxiv.org/1301.1069, 2011 Poll - Zeilinger

Question 12: What is your favorite interpretation of quantum mechanics?

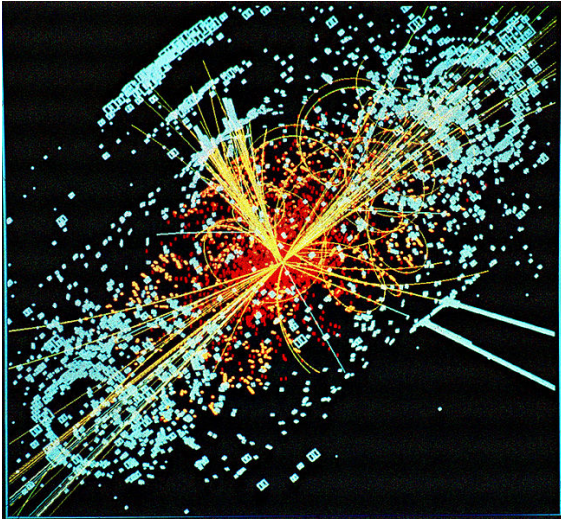

Sizin favori yorumunuz ne? 12 soru.

- a. Tutarlı geçmişler %0
- b. Kopenhagen yorumu %42 (Niels BOHR, 1930-40)
- c. De Broglie-Bohm %0 (Paris)
- d. Everett yorumu. Many World Interperation.%18
- e. İnformation-based/İNformation-theoretical%24
- f. Modal interperatiom%0
- g. Objective collapse (e.g. GRW,-Penrose)%9
- h. Quantum Bayesianizm%6
- i. Relational Quantum Mechanics%6
- j. Statistical (ensemble) Inteperation%0
- k. Transactional Interperation %0
- l. Other%12

KAOSTAN KOZMOSA

TAMAMLANMASI: Problemleri?

Kuantum Fiziği?

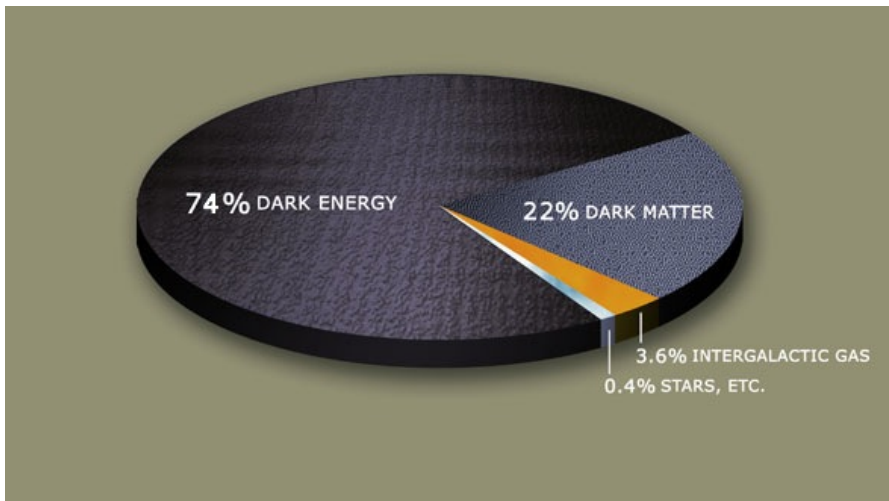
		Maddenin üç nesli (Fermionlar)			
		I	II	III	
Kütle	3 MeV	1.24 GeV	172.5 GeV	0	
	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	0	γ
Yük	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	0	
Spin	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	foton
İsmin	yukarı	çizim	üst		
Kuarklar	6 MeV	95 MeV	4.2 GeV	0	
	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{3}$	0	g
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	gluon
	aşağı	garip	alt		
Leptonlar	<2 eV	<0.19 MeV	<18.2 MeV	90.2 GeV	Z^0
	0	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	0	Z^0
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	
	elektron nötrino	muon nötrino	tau nötrino		
	0.511 MeV	106 MeV	1.78 GeV	80.4 GeV	W^\pm
	-1	-1	-1	± 1	
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	
	elektron	muon	tau		

-Higgs Particle
(God's Particle)

-Standart Model
(Gauge Theories)

-Dark Matter
(kara delik)

-Dark Energy

Postmodernizm (1950)

Modernizmin bilimi önceleyen ve kesin verilerle yola çıkan değerlendirmelerinin, gördüğümüz gibi, bulanıklaşması ve yaşanan dönemi açıklamada yeterli olmaması durumunun, zorunlu olarak sanatsal ve felsefi bir terim olarak ele alınan postmodernizmi doğmuştur.

Postmodern anlatı (**sanatsal yapıtta**), zaman kavramını modern anlatıda (**sanatsal yapıtta**) olduğu gibi bir süreklilik arz eden yapıda sunmaz.

Anlatıda (**sanatsal yapıtta**) geçmiş, şimdiki veya gelecek zaman ayrımları bulanıklaşır. Ele alınan zamanın ya hangi zaman olduğu anlaşılmaz ya da geçmişle geleceğin bir harmanlanması olarak şimdiki zamanda sunulur.

Anlatıda (**sanatsal yapıtta**) İdealizmin, tek bir doğrusu olan indirgemeci düşüncenin, denge ve karalılığın peşine düşmenin, ilerlemeciliğin, düzen özleminin, yanlış ve doğrunun anlamı kalmamıştır!

Postmodern hikaye anlatımı kahramanların yaptıklarıyla sınırlandırılmaz.

Postmodern anlatıda kahraman, modern anlatıda olduğu gibi içinde bulunan durumu çözüme kavuşturacak kişi değildir, hikayenin bütününde diğer değişkenlerle birlikte sadece bir eleman olarak ele alınır.

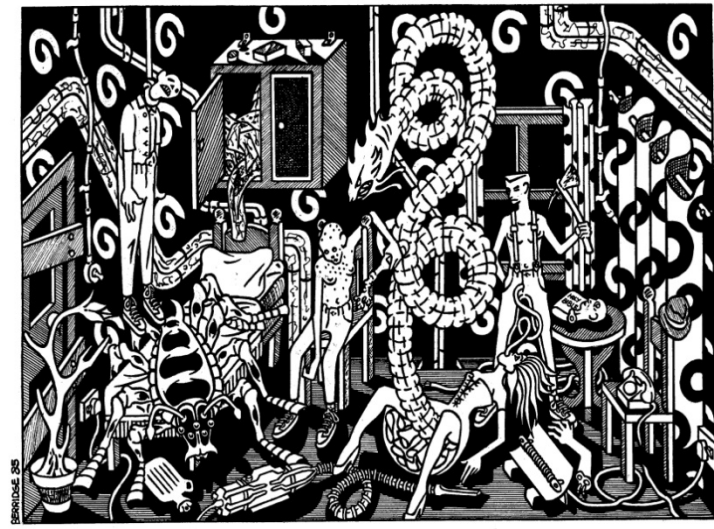
Kahramanla özdeşlik kurmak imkansız bir hal alır. **Postmodern sanatta da eskiden kopmayı ifade eder. modern sanatta olduğu gibi yeni bir yapı kurma iddiası yoktur.**

Sanatsal anlatı veya popöler anlatı gibi ayrımlar bu anlatıda karşımıza çıkmaz çünkü sanatın kendisi toplumsal bir misyona sahip değildir.

Söylem, sanatçının kendi özneliğiyle kurulurken, öğüt verici veya aydınlatıcı bir anlayışın taşıyıcısı değildir.

Postmodern anlatıda (sanatta), gerçekliği yansıtma yerini belirsizlik ve kararsızlık ön plana çıkmaktadır.

Simülasyon Dünyasında Yaşıyoruz. Jean Baudrillard

Simülasyon Nedir? Sanat ve Sosyal Sistemlerde SİMÜLASYON KURAMLARI

Jean Baudrillard Simülasyon kuramı.

Modernite olan simülasyon kuramı: Gerçek ilkesi Modernite (simulakr)

Baudrillard Jean; *“Simulakrlar ve Simülasyon”*, Dokuz Eylül Yayınları (1998)

KAOTİK FARKINDALIK SİMÜLASYON KURAMI;
Gerçek ilkesi kaotik farkındalık (düzensiz duyarlı) olan
simülasyon kuramı: (Zuhur)

**Gediz Akdeniz: `Disorder In Complex Humasn System`
published in Conference Proceeding in Honour of Murray
Gell-Mann's 80th Birthday Celebrations
(2010)www.gedizakdeniz.com**

KAOTİK FARKINDALIK SİMÜLASYON KURAMI;

Modernitenin bir paradigma olarak yerleşmediği coğrafyalar ve kültürlerle ilgilenir.

- Düzensiz duyarlı bir sistemde (toplumda) düzensizliğin nasıl simüle edildiğiyle ilgilenir**
- Sistemin (toplumun) duyarlılaştığı koşullar hakkında fikir verir**
- Sistemde (toplumda) meydana gelen tersinmez ortaya çıkışların evrimleştirici etkisiyle ilgilenir. Bu anlamda sekteye uğratmaz ya da yerini almaz sadece dönüştürür.**
- Yaşanan etkinin asla tersinmeyeceğini iddia eder**

ZUHUR

**ZUHUR ÖNGÖRÜLMİYEN ORANTISIZ ETKİSİYLE
SİSTEMDE (TOPLUMDA) TOPLANABİLME ÖZELİĞİN
BOZAR.**

**ZUHUR, SIMULAKR AKSİNE GERÇEĞİN YERİNİ ALMAZ,
SİSTEMİN (TOPLUMUN) KENDİLİĞİNDEN
EVİRİMLEŞMESİNE (TOPLUMSAL EVRİM) NEDEN OLUR.**

**TARİHİN SONUNUN GELDİĞİNİ ŞAVUNANLARIN (BATI
UYGARLIĞININ EVRENSELLİĞİ) AKSİNE KAOTİK
FARKINDALIK SİMÜLASYON KURAMINA GÖRE
İNSANLIĞIN YENİDEN ÖZGÜRLEŞMESİ (EVİRİMİ)
ZUHURLAR İLE OLACAKTIR.**

**Postmodern filozoflara göre
Kozmosun (düzenin) –Kaos
(düzensizlik) üzerindeki
iktidarı olan
İndirgemeci Düşünce (Modernite)
sorgulanmalıdır**

Postmodern Filozoflara göre;

Modernite iktidarının sürdürülebilirliği üzerine düzenlenmiş olan

Toplum Bilimleri, Modern Tıp (Tımarhaneler), Tarih, Siyasi sistemler, ulusçuluk, Doğuculuk,

modern sanat ve edebiyat simülasyonları sorgulanmalıdır.

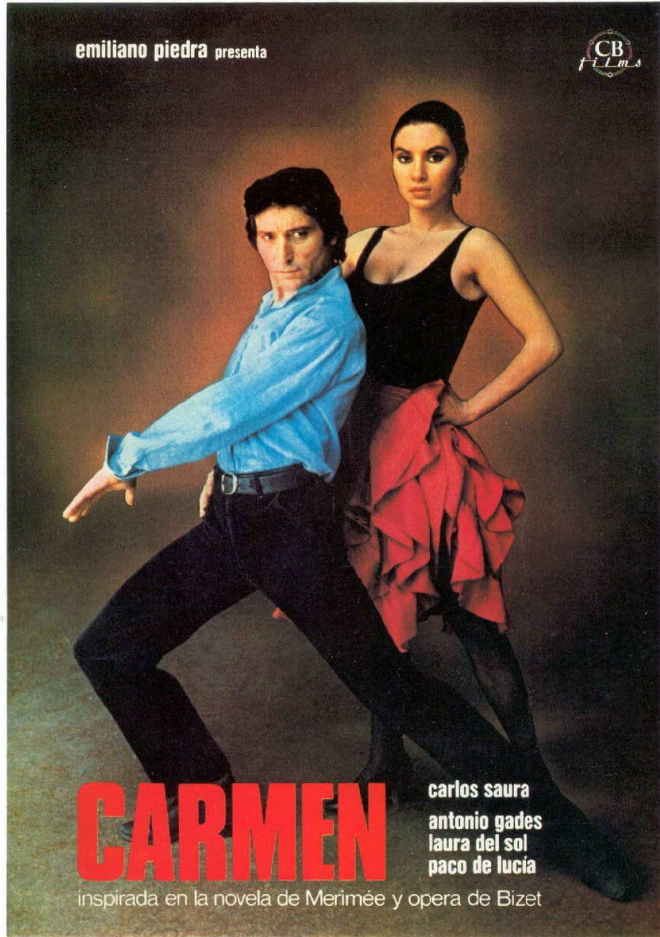
Kuğu Gölü Balesi (1877), Çaykovski

Modern Kritiklerin Dönüşümü

Örneğin, Bale modernitenin ritüellerinden biridir. “Kuğu Gölü”, Beyaz Kuğu (iyi-kozmos-beyaz)-Siyah Kuğu (kötü-kaos-siyah) ikili karşıtlığıyla yazılmıştır. Doğrulamacı. Popper.

Carmen, Georges Bizet (1875)

“Carmen” indirgemeci yöntemin (sarkacın) tümdengelim mantığıyla yazılmıştır. Çingene kadınlar (toplumun çapakları) “kötü” kadınlardır. Carmen de çingenedir. O halde düzeni bozan çapak “cezalandırılmalıdır”.

Ama daha sonra bu görünümün üstünü örtmek için Batılı aydınlar günah çıkartan postmodern Carmen yorumları ve versiyonları

ZİJEK

Küçük balıkların ihmali

Yaşar Kemal ***Deniz Küstü*** romanında Menekşeli bir balıkçıyı anlatır. Menekşeli balıkçı bir yunusla dost olur, ama yakaladığı sardalyeleri de ona yem olarak atar. Bu gerçekliği modernite olan bir kurgudur (simülasyon). Küçüklerin önemi yoktur. Romandaki bu görünüm, bir hipergerçektir.

Ernest Hemingway'in *İhtiyar Balıkçı* romanında.

Piyer Loti'nin *İzlandalı Balıkçı* romanında da vardır.

Sanatta ve Sinemada Postmodern Estetik Kaos ve Simülasyon

1. Kaotik Listeleme,
2. Kaotik Kotlama
3. Kaotik Kırılma
4. Simülasyon
5. Kaotik farkındalık
5. Hologram, Esnet İroni.

TÜRK EDEBİYATINDA KAOS VE SİMÜLASYON METAFORLARI

- 1. Tanzimat Edebiyatı:** İntibah, (Namık Kemal).Araba sevdası, (Recaizade Mahmut Ekrem).Felatun Bey ve Rakım Efendi, Taaşuk-i Talat ve Fitnat, (Şemsettin Sami).
- 2. Servet-i Fünun Edebiyatı;** Mai ve Siyah (1900), Eylül, Kırık Hayatlar, Aşk-ı Memnu,(Halit Ziya Uşaklıgil).Deli Filozof, (Hüseyin Rahmi Gülpınar). Matmazel Noralya'nın Koltuğu, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Saffa).Eylül, (Mehmed Rauf).
- 3. Cumhuriyet Edebiyatı:** Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Fahim Bey ve Biz, Hikâyeler (Rüya) (Ahmet Hamdi Tanpınar). Kürk Mantolu Madonna,(Sabahattin Ali).

Son Dönem:

Oğuz Atay, (*Tutunamayanlar, Tehlikeli Oyunlar, Korkuyu Beklerken*),

İhsan Oktay Anar, (*Puslu Kıtalar Atlası, Suskunlar, Kitab-ül-Hiyel*)

Orhan Pamuk, (*Benim Adım Kırmızı, Kara Kitap, Sessiz Ev*),

Latife Tekin, (*Sevgili Arsız ölüm, Buzdan kılıçlar*),

Gediz Akdeniz (*Kara Kefali, Elde Var Sıfır*)

Şairler:

2ci Yeni Yeniler.

Ece Ayhan, Edip Cansever

Adam yaşama sevinci içinde

Masaya anahtarlarını koydu

Bakır kâseye çiçekleri koydu

Sütünü yumurtasını koydu

Pencereden gelen ışığı koydu

Bisiklet sesini çığırık sesini

Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu

Adam masaya

Masa da Masaymış
ha
Dirlik Düzenlik (1954)
Edip Cansever
**Şiirde Nesnel
Bağlılaşık**

Şiirde Kaotik Kotlema

1. Bir sadrazam ölmüş; faytonu yokuş aşağı Sirkeci'ye götürülüyor eller üzerinde. Kara bir gemiyle Eyüp Sultan'a gömülecektir.
2. Yerine atanan bir istibot da rıhtıma yanaşmış sarı şeritli ak. Yukarı hükümete iktidara çıkıyor.
3. İki alay karşılaşır yolun ortasında. Bir gelgit. Ağır ve sert bakarlar birbirlerine *durmak eylemi*.

Ece Ayhan

Kaotik Listeleme

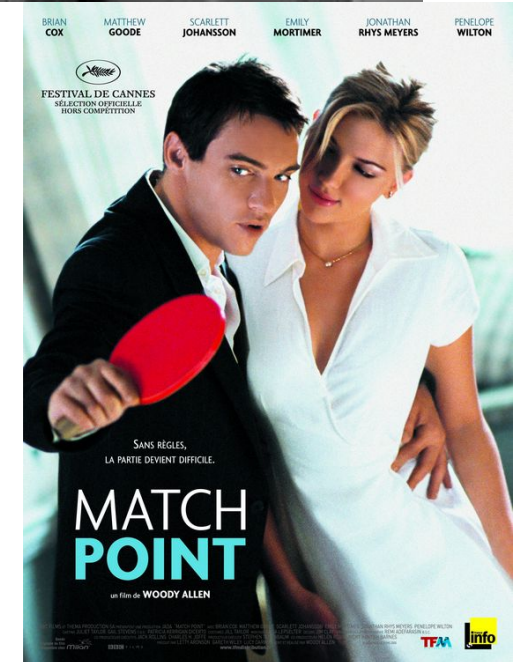

Kaotik Listeleme

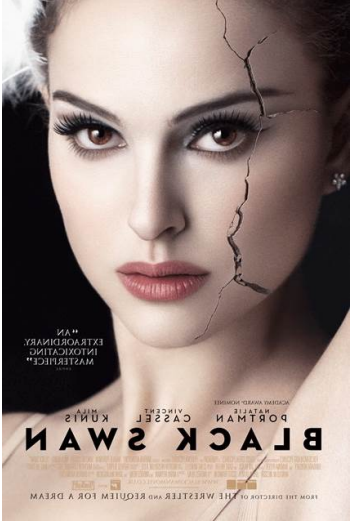
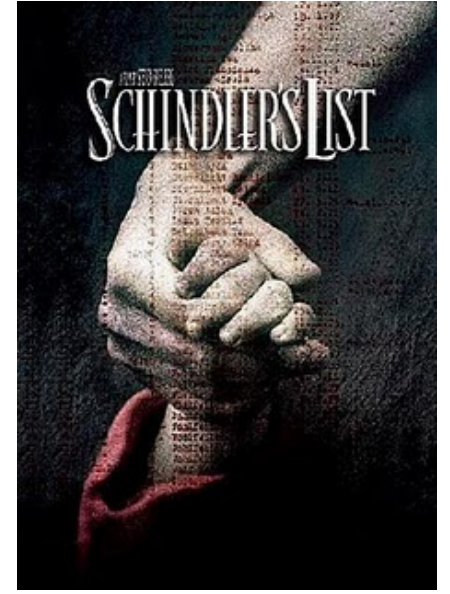

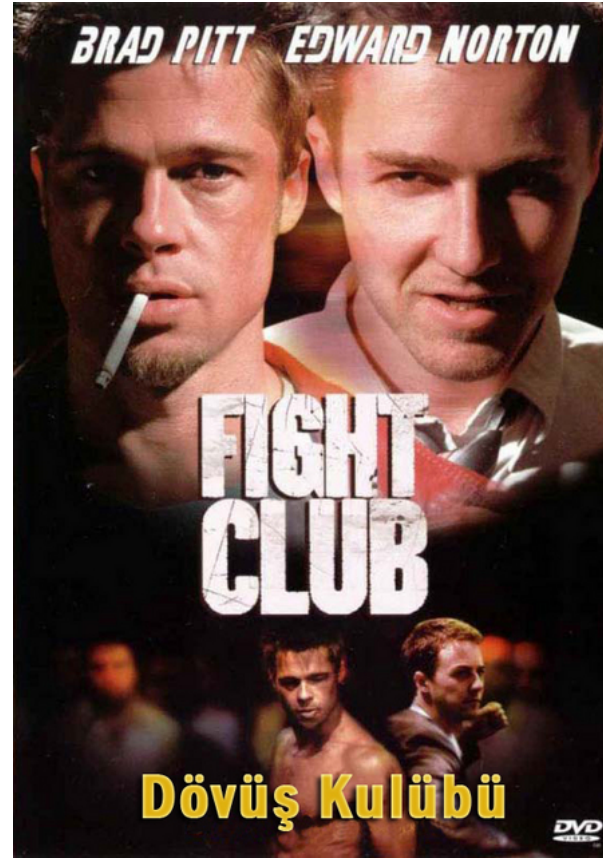
SİNEMA KURGUSUNDA KAOS METAFOR ÖRNEKLERİ

SİNEMA KURGUSUNDA SİMÜLASYON ÖRNEKLERİ

SİNEMA KURGUSUNDA KARMAŞIKLIK ÖRNEKLERİ

SİNEMA KURGUSUNDA KAOTİK FARKINDALIK ÖRNEKLERİ

Kaostan Kozmosa /Kozmostan Kaosa

Düzensizlikte Düzen/Düzende Düzensizlik

EVERENSEL PARADİGMA

Yeni fizik, simülasyon, kaos kuramı ve kendiliğinden örgütlenme

Düzen ile kaos arasındaki eşik?

Karmaşıklık

Siborg Fizikçi (bilimci) /Post Fizikçi (bilimci)

Sanattaki METAFORLARI

NATURE:

**Büyük Bilim (Siborg Bilimi),
Büyük araştırma toplulukları**

CYBORG SCIENTIST:

**(SİMULAKR bilim ve
teknoloji ekolojisi)**

Rosetta, CERN. NASA... Kara delik

**POST-FİZİKÇİ (ZUHUR, Bilim
ekolojisini bozuyor?)**

**G. Akdeniz, *Post-Physicist Manifesto*, Istanbul
University, *Journal of Sociology* , 15, p. 31-41
(2007) www.gedizakdeniz.com**

PROTEST HAREKETLER, YENİ YAŞAM TARZLARI

Bilimsel bir çalışmanın, küresel ısınma, genlerle oynama, enerji ve açlık çözümü gibi niteliksel açıdan değerlendirmelerinin sadece bilim insanlarına bırakılmamasını savunanları haklı çıkarttı.

Bilgi edinme ve denetiminde halkın da söz sahibi olmasını isteyenler (aktivistler) tarafından düzenlenen protest hareketlerin hızla arttığını, yeni protest, yeni komün ve yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıktığını görüyoruz.

Kaostan Kozmosa /Kozmostan Kaosa

**Düzensizlikte Düzeni arama/Düzensizlikte
Düzensizlik arama**

**Bilim ve sanat ekolojisinin bozan bağımsız
Küçük Gruplar (zuhurlar)**

Gediz Akdeniz

**Edebiyat ve Sinemada
Kaos ve Ötesi:**

Kaotik Farkındalık ve Zuhur

**Siyah Kuğunun
Yanındayım.**

TEŞEKKÜRLER